

stede, og for mig skal det ikke være nogen Sorgens Dag, den Dag, jeg hører at Regjeringen har seet Sagen med saadanne Dine, selv om det skete med en eller anden Forandring i Ministeriet, og dette saa meget mindre, som jeg jo desuden ikke endnu kjender Regjeringens Anskuelse i andre vigtige Retninger. — Vil Regjeringen skaffe Beroligelse trindt om i Landet, saa troer jeg, at det Bedste, den kan gjøre, er jo før jo hellere at slaae ind paa en Vej som den, jeg troer er den rette, ved Lov at omordne det hele Fæsteforhold og at indføre Selveiendom; dermed vil den ogsaa skaffe langt større Styrke tilveie i Landet selv mod den ydre Nød og Fare, som kunde true det. Der kunde vistnok være Afskilligt endnu, som jeg kunde ønske at udtale mig om; men da jeg troer, at det ligesaa rigtigt kan finde sin Plads ved anden Behandling, skal jeg udsætte det indtil videre og for Drebliffet blot ønske, at Forsamlingen vil lade Forslaget gaae til anden Behandling, og at der maa blive nedsat et Udvalg for at see, hvorledes Sagen der kan bearbejdes. Maafee man derved kunde komme til et Resultat, som ogsaa Regjeringen kunde ville gaae ind paa.

Sørensen: Hvad er det egentligt, der skal løses ved dette Lovforslag, hvori bestaaer Knuden, som dette Lovforslag har sat sig til Opgave at løse? — Lovforslaget svarer selv; det siger, at det er Expropriation eller en Afhændelse af Herremændens Eiendom til Fæstebonden for fuld Eiendomsværdi. Min ærede Sidemand her i Salen (Blixen Finede) har herimod yttret sig og sagt, at det er ikke Expropriation, som her skal anvendes, Almeenvellet fordrer ikke en saadan Expropriation anvendt for Fæstegodsets Overgang til Selveiendom for Fæstere; thi vi behøve ikke saa megen exproprieret Jord til Landeveie, til Kirkegaarde, Skolelodder, Jordemoderlodder o. s. v., at hele Fæstegodset dertil skulde behøves (Latter). Jeg giver min ærede Sidemand heri Ret, at Almeenvellet fordrer ikke, at der skal exproprieres saaledes for Fæstegodsets Afhændelse. Jeg mener, Expropriationsbegrebet hører slet ikke herhen, kan ingen Anvendelse finde ved denne Sag, hvorom her forhandles; thi Nødvendigheden fordrer ikke her Jord afstaaet til offent-

ligt Brug. Men nu spørge vi: er det da ikke en Afstaaelse af Eiendomsretten, som her fordres? Jeg svarer: det er det egentlig ikke; thi vi maae først forklare os selv, hvem Eiendomsretten tilhører og hvori den bestaaer, og nu veed jeg ikke, om min ærede Sidemand er lænere enig med mig, idet jeg erklærer, at Godeeierne egentlig ikke ere Eiere af Fæstebondegodset, saaledes som de ere Eiere af deres Hovedgaardsjord, men at de have kun en overdraget Forvaltnings- og Bestyrelsesret, som Lovgivningsmagten har tillagt dem fra den Tid af, da Bønderne, paa Grund af Armod, Undertryk, Skatterestancer og anden Nød, maatte overgive sig til Regjeringen eller Statsmagten; og hvad gjorde da Statsmagten? den overdrog dem igjen under Formynderskab til Hovedgaardseierne, for igjennem dem at see dette Bøndergods bestyret og Skatterne deraf svarede, og Forvaltningen saaledes under Lovgivningens Betingelser foretaget, at Landet og Befolkningen dermed kunde være tjent. Saaledes fremkom Forholdet, og under denne Lovgivningens Overeiendomsret og Bestemmelsesret — et Forhold, som egentlig er skabt ene og alene af Lovgivningsmagten — er Fæsteforholdet forplantet og bestandigt igjennem Tidernes Løb fortsat indtil vore Dage; og skulde der nu altsaa tales om Udløsning af dette Fæsteforhold, maa den jo med Rette see fra den Magt, der har oprettet Forholdet, og hvem Udløsningsretten tilkommer, nemlig den lovgivende Magt; den alene kan overdrage, afhænde og opvikle, hvad den selv har indviklet, den alene kan løse og adskille, hvad den selv har sammenkoblet. Det er altsaa ad Lovlighedens Vej, at en saadan Tvangslov — eller Frivillighedslov, hvad man vil kalde den (Latter) — fremkommer. Dette Lovforetagende er fuldt berettiget, det er kun en Fortsættelse af foregaaende Lovgivning om denne Sag, og skulde jo være den sidste, for netop ved denne sidste Tvangslov, at paalægge begge Parter den lige Frihed, saaledes, at de kunde faae hver Sit ud af dette indviklede Forhold. Paa den Vej har Lovgivningsmagten forplantet det, stedse varetaget og udviklet, hvad der hidtil har kunnet lade sig udvikle. Nu staar det sidste Skridt kun tilbage, og det er, at udfinde og be-